

Αρ. Φακ.: Α/Π 864/2019 & Α/Π 1263/2019

Έκθεση Επιτρόπου Διοικήσεως και Προστασίας Ανθρωπίνων

Δικαιωμάτων υπό την ιδιότητα του ως

Ανεξάρτητου Μηχανισμού Προώθησης, Προστασίας και

Παρακολούθησης

της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες

αναφορικά με την παράλειψη διασφάλισης της πρόσβασης των

ατόμων με αναπηρίες σε οπτικοακουστικά μέσα τα οποία

διασφαλίζουν την άσκηση του δικαιώματος στην ελευθερία της

έκφρασης.

Υπεύθυνη Τομέα : Ελένη Χατζητοφή

Έρευνα : Νάσια Διονυσίου

31 Ιανουαρίου 2020

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΠΑΡΑΠΟΝΩΝ

1. Ο Επίτροπος Διοικήσεως και Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έχει οριστεί¹ από το Υπουργικό Συμβούλιο ως Ανεξάρτητος Μηχανισμός για την προώθηση, προστασία και παρακολούθηση της εφαρμογής της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες. Σύμφωνα με την απόφαση αυτή, ο Επίτροπος έχει, μεταξύ άλλων, και την αρμοδιότητα να εξετάζει αυτεπάγγελτα, είτε μετά από παράπονα ή καταγγελίες, περιπτώσεις μη εφαρμογής της Σύμβασης και να υποβάλλει εκθέσεις προς τις κρατικές υπηρεσίες και άλλους εμπλεκόμενους φορείς με συστάσεις για την εφαρμογή της Σύμβασης. Επίσης, έχει την αρμοδιότητα να διαφωτίζει, ευαισθητοποιεί και προωθεί την προστασία και πραγμάτωση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρίες και την εφαρμογή της Σύμβασης.
2. Στα πλαίσια των πιο πάνω αρμοδιοτήτων, το Γραφείο μου εξέτασε δύο παράπονα, τα οποία μου υποβλήθηκαν από άτομα με ακουστική αναπηρία, σε σχέση με την παράλειψη των τηλεοπτικών σταθμών να καταστήσουν τις υπηρεσίες τους προσβάσιμες στα άτομα με αναπηρίες. Το πρώτο παράπονο, με αρ. φακ. Α/Π 864/2019 υποβλήθηκε εκ μέρους του κ. ΧΧΧΧΧΧ, ο οποίος είναι εκ γενετής/προγλωσσικά κωφό άτομο, ενώ το δεύτερο παράπονο, με αρ. φακ. Α/Π 1263/2019, υποβλήθηκε από την κ. ΧΧΧΧΧΧ, η οποία είναι μεταγλωσσικά κωφό άτομο².

¹ Απόφαση υπ' αριθμό 73.519, ημερομηνίας 9 Μαΐου 2012

² Υπάρχουν δύο κατηγορίες κωφών ατόμων, ο διαχωρισμός των οποίων γίνεται σύμφωνα με τον χρόνο στον οποίο εμφανίζεται η ακουστική βλάβη: (α) Ο όρος

3. Κοινό αντικείμενο των δύο παραπόνων ήταν ο αποκλεισμός των παραπονουμένων από την ισότιμη πρόσβαση στα μέσα επικοινωνίας, και συγκεκριμένα, στα τηλεοπτικά προγράμματα, εξαιτίας της μη χρήσης από τους τηλεοπτικούς σταθμούς υποτιτλισμού στις διάφορες εκπομπές τους. Κατά συνέπεια, μία σειρά δικαιωμάτων των παραπονουμένων παραβιάζεται ή περιορίζεται, όπως είναι τα δικαιώματα σε πληροφόρηση, σε ψυχαγωγία και σε συμμετοχή στην κοινωνική, πολιτική και πολιτιστική ζωή και κατ' επέκταση υποβαθμίζεται η ποιότητα της ζωής τους και προσβάλλεται η ανθρωπινή τους αξιοπρέπεια.

4. Η κ. ΧΧΧΧΧΧ έθεσε περαιτέρω υπόψη μου ότι κατά τα τελευταία πέντε χρόνια η ίδια είχε προβεί σε πολλές συναντήσεις και συζητήσεις με μέλη της Αρχής Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου («ΑΡΚ»), καθώς και εκπροσώπους του Ραδιοφωνικού Ιδρύματος Κύπρου και ιδιωτικών καναλιών, ενώ επίσης συμμετείχε σε συνεδριάσεις της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Ανθρωπίνων και Ίσων Ευκαιριών μεταξύ Ανδρών και Γυναικών, χωρίς ωστόσο να σημειωθεί οποιαδήποτε πρόοδος.

5. Επιπρόσθετα, η κ. ΧΧΧΧΧΧ υποστήριξε ότι η προσβασιμότητα στα οπτικοακουστικά μέσα για τα κωφά άτομα θα πρέπει να υλοποιείται τόσο μέσω της νοηματικής γλώσσας, την οποία κατά κανόνα γνωρίζουν τα προγλωσσικά κωφά άτομα, όσο και μέσω του υποτιτλισμού στην ελληνική γλώσσα, ο οποίος απευθύνεται στα μεταγλωσσικά κωφά ή τα βαρήκοα άτομα, τα οποία δεν γνωρίζουν τη νοηματική γλώσσα.

προγλωσσικά κωφό άτομο χρησιμοποιείται για την περιγραφή των ατόμων που η ακουστική απώλεια ήταν παρούσα κατά την γέννηση ή εμφανίστηκε πριν την ανάπτυξη της γλώσσας. (β) Ο όρος μεταγλωσσικά κωφό άτομο αναφέρεται στα άτομα που το πρόβλημα ακοής εμφανίστηκε αφού πρώτα είχε αναπτυχθεί η ομιλία τους.

IV. Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΟΗΕ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ

6. Με τον περί της Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες και περί Συναφών Θεμάτων (Κυρωτικό) Νόμο του 2011, η Κυπριακή Δημοκρατία κύρωσε τη Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες. Η Σύμβαση αποτελεί σταθμό στην ιστορική διαδρομή για την προώθηση, προστασία και διασφάλιση των δικαιωμάτων των ΑμεΑ, αφού συνιστά την πρώτη παγκόσμια διεθνή συνθήκη που αναφέρεται αποκλειστικά και εξ' ολοκλήρου στα άτομα με αναπηρία, κατοχυρώνοντας κατά τρόπο δεσμευτικό και αναλυτικό, όχι μόνο τα δικαιώματα των ΑμεΑ, αλλά και τις υποχρεώσεις που μπορούν να καταστήσουν την υλοποίηση των δικαιωμάτων και την παρακολούθηση των σχετικών εξελίξεων πραγματική. Αυτό που κυρίως επιχειρείται να αλλάξει με τη Σύμβαση είναι ο τρόπος αντιμετώπισης της αναπηρίας, αφού η αναπηρία δεν εκλαμβάνεται ως μια ατομική ανεπάρκεια, αλλά ως η συνέπεια της αλληλεπίδρασης του ατόμου με αναπηρία με ένα περιβάλλον που αποτυγχάνει να ανταποκριθεί στις ανάγκες και ιδιαιτερότητες του ατόμου και να άρει τους τυπικούς και άτυπους περιορισμούς που το εμποδίζουν να λειτουργήσει και να συμμετάσχει ισότιμα σε όλες τις πτυχές της κοινωνικής ζωής.

7. Οι γενικές αρχές που διέπουν τη Σύμβαση προβλέπονται στο **άρθρο 3** ως εξής:

- ***Σεβασμός για την έμφυτη αξιοπρέπεια, ατομική αυτονομία, περιλαμβανομένης της ελευθερίας ατομικών επιλογών και ανεξαρτησία των ατόμων,***

- *Μη διάκριση,*
- *Πλήρης και αποτελεσματική συμμετοχή και ενσωμάτωση στην κοινωνία,*
- *Σεβασμός της διαφορετικότητας και αποδοχής των ατόμων με αναπηρίες ως μέρος της ανθρώπινης διαφορετικότητας και ανθρωπότητας,*
- *Ισότητα ευκαιριών,*
- *Προσβασιμότητα,*
- *Ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών,*
- *Σεβασμός για τις εξελισσόμενες δυνατότητες των παιδιών με αναπηρίες και σεβασμός του δικαιώματός τους να διαφυλάξουν την ταυτότητά τους.*

8. Ειδικά σε σχέση με την προσβασιμότητα προνοεί αναλυτικά το άρθρο 9 της Σύμβασης, το οποίο αναφέρει, σε σχέση με το υπό διερεύνηση ζήτημα, τα εξής:

1. Προκειμένου να επιτρέψουν στα άτομα με αναπηρίες να ζουν ανεξάρτητα και να συμμετέχουν πλήρως σε όλες τις πτυχές της ζωής, τα Συμβαλλόμενα Κράτη λαμβάνουν κατάλληλα μέτρα προκειμένου να διασφαλίζουν στα άτομα με αναπηρίες την πρόσβαση, σε ίση βάση με τους άλλους, στο φυσικό περιβάλλον, τα μέσα μεταφοράς, την πληροφορία και τις επικοινωνίες, συμπεριλαμβανομένων και των τεχνολογιών και συστημάτων πληροφορίας και επικοινωνιών και σε άλλες εγκαταστάσεις και υπηρεσίες που είναι ανοικτές ή παρέχονται στο κοινό, τόσο στις αστικές όσο και στις αγροτικές περιοχές. Τα μέτρα αυτά, που θα συμπεριλαμβάνουν τον προσδιορισμό και την εξάλειψη των εμποδίων και κωλυμάτων προσβασιμότητας, θα ισχύουν, μεταξύ άλλων, για:

α. τα κτίρια, τους δρόμους, τις μεταφορές και λοιπές εσωτερικές και υπαίθριες εγκαταστάσεις, συμπεριλαμβανομένων και των σχολείων, των κατοικιών, των ιατρικών εγκαταστάσεων και των εργασιακών χώρων,

β. τις πληροφορίες, τις επικοινωνίες και λοιπές υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων και των ηλεκτρονικών υπηρεσιών και των υπηρεσιών έκτακτης ανάγκης.

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη λαμβάνουν επίσης κατάλληλα μέτρα προκειμένου:

(...)

στ. να προάγουν άλλες κατάλληλες μορφές βοήθειας και υποστήριξης προς τα άτομα με αναπηρίες, προκειμένου να διασφαλίζουν την πρόσβασή τους στην πληροφορία

(...)

9. Στο **Γενικό Σχόλιο Υπ. Αρ. 2(2004)**, με θέμα την Προσβασιμότητα, η Επιτροπή του ΟΗΕ, αρμόδια για τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες, τονίζει³ ότι η προσβασιμότητα θα πρέπει να προσεγγίζεται σε όλη την πολυπλοκότητά της, η οποία περιλαμβάνει το φυσικό περιβάλλον, τις συγκοινωνίες, την πληροφορία και επικοινωνία και τις υπηρεσίες. Η επικέντρωση δεν αφορά πλέον στο κατά πόσο ο πάροχος των πιο πάνω είναι νομικό πρόσωπο δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου. Από τη στιγμή που αγαθά, προϊόντα και υπηρεσίες είναι διαθέσιμα στο κοινό, πρέπει να είναι προσβάσιμα σε όλους/ες, ανεξάρτητα από το αν παρέχονται από δημόσιους οργανισμούς ή ιδιωτικές επιχειρήσεις. Κατ' επέκταση, τα άτομα με αναπηρίες θα πρέπει να έχουν ίση πρόσβαση στα αγαθά, προϊόντα και υπηρεσίες τα οποία διατίθενται στο κοινό, κατά τρόπο αποτελεσματικό, που σέβεται την έμφυτη αξιοπρέπειά τους.

10. Επιπρόσθετα, η Επιτροπή επισημαίνει ότι χωρίς την πρόσβαση στην πληροφορία, η απόλαυση της ελευθερίας της σκέψης και έκφρασης, καθώς και

³ Παράγραφος 21

άλλα ανθρώπινα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες, είναι πιθανόν να υποτιμηθούν και να περιοριστούν σοβαρά. Σημειώνει⁴, δε, πως το δικαίωμα στην προσβασιμότητα διασταυρώνεται με το ζήτημα της πληροφορίας και την επικοινωνίας, το οποίο διασφαλίζεται από το **άρθρο 21 της Σύμβασης**. Το εν λόγω άρθρο φέρει τον τίτλο: «*Ελευθερία της έκφρασης και της γνώμης και πρόσβαση στην πληροφορία*» και προβλέπει τα ακόλουθα:

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου να διασφαλίζουν ότι τα άτομα με αναπηρίες μπορούν να ασκούν το δικαίωμα τους στην ελευθερία της έκφρασης και της γνώμης, συμπεριλαμβανομένης και της ελευθερίας να αναζητούν, να δέχονται και να μεταδίδουν πληροφορίες και ιδέες, σε ίση βάση με τους άλλους ανθρώπους και μέσω όλων των μορφών επικοινωνίας της επιλογής τους, όπως ορίζεται στο άρθρο 2 της παρούσας Σύμβασης, συμπεριλαμβανομένης και:

α. της παροχής πληροφοριών που προορίζονται για το ευρύ κοινό στα άτομα με αναπηρίες, με προσιτές μορφές και τεχνολογίες, κατάλληλες για τα διαφορετικά είδη αναπηριών, κατά τρόπο έγκαιρο και χωρίς πρόσθετο κόστος,

β. της αποδοχής και διευκόλυνσης της χρήσης των νοηματικών γλωσσών, της Μπράιλ, της συμπληρωματικής και εναλλακτικής επικοινωνίας και όλων των άλλων προσιτών μέσων, τρόπων και μορφών επικοινωνίας της επιλογής τους, από τα άτομα με αναπηρίες στις επίσημες επικοινωνίες τους,

γ. της προτροπής των ιδιωτικών φορέων που παρέχουν υπηρεσίες στο ευρύ κοινό, συμπεριλαμβανομένου και του Διαδικτύου, να παρέχουν πληροφορίες και υπηρεσίες με προσιτές και εύχρηστες μορφές για τα άτομα με αναπηρίες,

δ. της ενθάρρυνσης των μέσων μαζικής επικοινωνίας, συμπεριλαμβανομένων και των παρόχων πληροφοριών μέσω του

⁴ Παράγραφος 22

Διαδικτύου, να καταστήσουν τις υπηρεσίες τους προσιτές στα άτομα με αναπηρίες,

ε. της αναγνώρισης και προαγωγής της χρήσης των νοηματικών γλωσσών.

11. Κατ' αντίστοιχο τρόπο, το δικαίωμα στην προσβασιμότητα συμπλέκεται με το δικαίωμα για συμμετοχή στην πολιτιστική ζωή, την αναψυχή, τον ελεύθερο χρόνο και τον αθλητισμό, το οποίο κατοχυρώνεται από το **άρθρο 30** της Σύμβασης. Σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο:

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρίες να συμμετέχουν, σε ίση βάση με τους άλλους στην πολιτιστική ζωή και λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου να διασφαλίζουν ότι τα άτομα με αναπηρίες:

α. απολαμβάνουν την πρόσβαση στο πολιτιστικό υλικό, με προσβάσιμες μορφές,

β. απολαμβάνουν την πρόσβαση σε τηλεοπτικά προγράμματα, ταινίες, θέατρο και σε άλλες πολιτιστικές δραστηριότητες, σε προσβάσιμες μορφές,

γ. απολαμβάνουν την πρόσβαση σε τόπους πολιτιστικών παραστάσεων ή υπηρεσιών, όπως θέατρα, μουσεία, κινηματογράφους, βιβλιοθήκες και τουριστικές υπηρεσίες και, κατά το δυνατόν περισσότερο, απολαμβάνουν την πρόσβαση σε μνημεία και περιοχές εθνικής πολιτιστικής σημασίας.

(...)

4. Τα άτομα με αναπηρίες δικαιούνται, σε ίση βάση με τους άλλους, αναγνώρισης και υποστήριξης της ιδιαίτερης πολιτιστικής και γλωσσικής ταυτότητάς τους, συμπεριλαμβανομένων των νοηματικών γλωσσών και του πολιτισμού των κωφών.

III. ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ Ε.Ε.

12. Τον Μάρτη του 2010, εκδόθηκε η **Ευρωπαϊκή Οδηγία 2010/13/ΕΕ** για τον συντονισμό ορισμένων νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την παροχή υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων (**Οδηγία για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων**). Ανάμεσα σε άλλα, η Οδηγία προνοεί για την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρίες στα οπτικοακουστικά μέσα.

13. Όπως, ειδικότερα, αναφέρεται στο Προοίμιο της Οδηγίας, *«Το δικαίωμα προσώπων με αναπηρία και των ηλικιωμένων να συμμετέχουν και να εντάσσονται στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή της Ένωσης είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την παροχή προσιτών υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων. Τα μέσα επίτευξης της προσβασιμότητας θα πρέπει να περιλαμβάνουν, χωρίς ωστόσο να περιορίζονται σε αυτά, νοηματική γλώσσα, υποτιτλισμό, ακουστική περιγραφή και εύχρηστους καταλόγους επιλογών (μενού)»*. Αναλυτική ρύθμιση περιλαμβάνεται στο άρθρο 7 της Οδηγίας, το οποίο προβλέπει ότι:

«Τα κράτη μέλη ενθαρρύνουν τους παρόχους υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων που υπόκεινται στη δικαιοδοσία τους να μεριμνήσουν ώστε οι υπηρεσίες τους να καταστούν σταδιακά προσβάσιμες στους ανθρώπους με οπτική ή ακουστική αναπηρία»⁵.

⁵ Παράγραφος 46

14. Η κυπριακή νομοθεσία εναρμονίστηκε με την πιο πάνω διάταξη, με τον Νόμο 118(I)/2010, ο οποίος εισήγαγε το άρθρο 30B στον περί Ραδιοφωνικών και Τηλεοπτικών Σταθμών Νόμο. Το εν λόγω άρθρο έχει ως ακολούθως:

(1) Οι πάροχοι υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων που υπόκεινται στη δικαιοδοσία της Δημοκρατίας μεριμνούν ώστε οι υπηρεσίες τους να καθίστανται σταδιακά προσβάσιμες σε ανθρώπους με οπτική ή ακουστική αναπηρία. (...)

(3) Οι πάροχοι υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων, μετά από διαβουλεύσεις με την Αρχή υποβάλλουν σε αυτή χρονοδιάγραμμα σε διάστημα ενός έτους από την έναρξη της ισχύος του παρόντος άρθρου, που να καθορίζει συγκεκριμένους τρόπους για σταδιακή αύξηση των ποσοστών των προγραμμάτων τους, τουλάχιστον κατά 5% πέραν των δελτίων ειδήσεων, που θα καθίσταται προσβάσιμο σε άτομα με οπτική ή ακουστική αναπηρία.

15. Κατ' αντίστοιχο τρόπο, τροποποιήθηκε και ο περί Ραδιοφωνικού Ιδρύματος Κύπρου Νόμος (Κεφ. 300). Ειδικότερα, το άρθρο 18Γ, με τίτλο: «Υπηρεσίες για άτομα με αναπηρίες» ορίζει τα ακόλουθα:

(1) Το Ίδρυμα μεριμνά ώστε οι υπηρεσίες του να καθίστανται σταδιακά προσβάσιμες σε ανθρώπους με οπτική ή ακουστική αναπηρία.

(2) Το Ίδρυμα έχει υποχρέωση να μεταδίδει μεταξύ των ωρών 18.00 και 22.00 ειδικό δελτίο ειδήσεων καταληπτό από κωφά άτομα, διάρκειας τουλάχιστο πέντε λεπτών της ώρας:

Νοείται ότι, η προβολή του πιο πάνω αναφερόμενου ειδικού δελτίου ειδήσεων πραγματοποιείται τουλάχιστον στο ήμισυ της τηλεοπτικής οθόνης.

(3) Το Ίδρυμα, μετά από διαβουλεύσεις με την Αρχή Ραδιοτηλεόρασης, οφείλει να υποβάλει σε αυτή χρονοδιάγραμμα, αναφορικά με την υλοποίηση της υποχρέωσης που αναφέρεται στο εδάφιο (1), σε διάστημα ενός έτους από την ημερομηνία έναρξης της ισχύος του περί Ραδιοφωνικού Ιδρύματος Κύπρου (Τροποποιητικού) Νόμου του 2010, στο οποίο να καθορίζει συγκεκριμένους τρόπους για σταδιακή αύξηση ποσοστών των προγραμμάτων τους, τουλάχιστον κατά 5% πέραν των δελτίων ειδήσεων, που θα καθίσταται προσβάσιμο σε άτομα με οπτική ή ακουστική αναπηρία.

16. Από την αλληλογραφία που είχε η ΑΡΚ με Διευθυντές Τηλεοπτικών Οργανισμών και του ΡΙΚ, την οποία κοινοποιούσε στο Γραφείο μου, προέκυψε ότι, μετά από προσπάθειες της ΑΡΚ πραγματοποιήθηκε σχετική συνάντηση, ενώ στη συνέχεια, κατά το 2018, αναμένονταν οι προτάσεις/εισηγήσεις των εμπλεκόμενων, αναφορικά με το θέμα της αύξησης του ποσοστού των προγραμμάτων στα οποία έχουν πρόσβαση άτομα με οπτική ή/και ακουστική αναπηρία.

17. Στο μεταξύ, στις 14 Νοεμβρίου 2018, η Οδηγία 2018/1808/ΕΕ τροποποίησε την Οδηγία 2010/13/ΕΚ. Ειδικότερα, το τροποποιημένο άρθρο 7, το οποίο διέπει το θέμα της προσβασιμότητας των οπτικοακουστικών μέσων από άτομα με αναπηρίες, θέτει ακόμη πιο ειδικές και λεπτομερείς υποχρεώσεις στους παρόχους οπτικοακουστικών μέσων, την υλοποίηση των οποίων καλείται να διασφαλίζει το κράτος. Ως ημερομηνία συμμόρφωσης του κράτους με τις πρόνοιες της Οδηγίας τέθηκε η 19 Σεπτεμβρίου 2020.

18. Στο προοίμιο της Οδηγίας 2018/1808/ΕΕ, αναφέρονται τα εξής⁶:

⁶ Παράγραφοι 22-24

Η διασφάλιση της προσβασιμότητας στο οπτικοακουστικό περιεχόμενο αποτελεί στοιχειώδη απαίτηση στο πλαίσιο των δεσμεύσεων που έχουν αναληφθεί βάσει της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες. Στο πλαίσιο της οδηγίας 2010/13/ΕΕ, ο όρος «άτομα με αναπηρίες» θα πρέπει να ερμηνεύεται σύμφωνα με τη φύση των υπηρεσιών που καλύπτονται από την εν λόγω οδηγία, δηλαδή των υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων. Το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρίες και των ηλικιωμένων να συμμετέχουν και να εντάσσονται στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή της Ένωσης είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την παροχή προσβάσιμων υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων. Κατά συνέπεια, τα κράτη μέλη θα πρέπει να μεριμνούν αμελλητί ώστε οι πάροχοι υπηρεσιών μέσων επικοινωνίας που υπάγονται στη δικαιοδοσία τους να επιδιώκουν ενεργά να καταστήσουν το περιεχόμενο προσβάσιμο στα άτομα με αναπηρίες και ιδίως με οπτική ή ακουστική αναπηρία. Οι απαιτήσεις προσβασιμότητας θα πρέπει να εκπληρώνονται μέσω σταδιακής και συνεχούς διαδικασίας, λαμβάνοντας ταυτόχρονα υπόψη τους πρακτικούς και αναπόφευκτους περιορισμούς που θα μπορούσαν να εμποδίσουν την πλήρη προσβασιμότητα, όπως προγράμματα ή εκδηλώσεις που μεταδίδονται σε πραγματικό χρόνο. Προκειμένου να μετρηθεί η πρόοδος την οποία έχουν σημειώσει οι πάροχοι υπηρεσιών μέσων επικοινωνίας όσον αφορά τη σταδιακή πρόσβαση των προσώπων με οπτική ή ακουστική αναπηρία στις υπηρεσίες τους, τα κράτη μέλη θα πρέπει να απαιτούν από τους παρόχους υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων που είναι εγκατεστημένοι στο έδαφός τους να τους υποβάλλουν εκθέσεις σε τακτική βάση.

Τα μέσα επίτευξης της προσβασιμότητας στις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων σύμφωνα με την οδηγία 2010/13/ΕΕ θα πρέπει να περιλαμβάνουν, χωρίς ωστόσο να πρέπει να περιορίζονται σε αυτά, νοηματική γλώσσα, υποτιτλισμό για τους κωφούς και τα άτομα με προβλήματα ακοής, εκφωνούμενους υποτίτλους και ακουστική περιγραφή. Ωστόσο, η εν λόγω οδηγία δεν καλύπτει τα χαρακτηριστικά στοιχεία ή τις υπηρεσίες που παρέχουν

πρόσβαση σε υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων ούτε καλύπτει τα χαρακτηριστικά στοιχεία προσβασιμότητας των ηλεκτρονικών οδηγών προγραμμάτων (EPG). Κατά συνέπεια, η εν λόγω οδηγία δεν θίγει το ενωσιακό δίκαιο που αποσκοπεί στην εναρμόνιση της προσβασιμότητας στις υπηρεσίες που παρέχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων, όπως ιστοτόπους, διαδικτυακές εφαρμογές και EPG, ή την παροχή πληροφοριών σχετικά με την προσβασιμότητα και σε προσβάσιμους μορφότυπους.

Σε μερικές περιπτώσεις μπορεί να μην είναι δυνατό να παρασχεθούν πληροφορίες έκτακτης ανάγκης κατά τρόπο προσβάσιμο από άτομα με αναπηρία. Όμως, τέτοιες εξαιρετικές περιπτώσεις δεν θα πρέπει να εμποδίζουν τη δημοσιοποίηση των πληροφοριών έκτακτης ανάγκης μέσω υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων.

19. Το τροποποιημένο άρθρο 7, προβλέπει ως εξής:

«1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν, χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση, ότι οι υπηρεσίες που παρέχονται από παρόχους υπηρεσιών μέσων επικοινωνίας υπό τη δικαιοδοσία τους καθίστανται συνεχώς και προοδευτικά ολοένα και περισσότερο προσβάσιμες σε άτομα με αναπηρίες μέσω αναλογικών μέτρων.

2. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οι πάροχοι υπηρεσιών μέσων επικοινωνίας υποβάλλουν έκθεση στις εθνικές ρυθμιστικές αρχές ή τους φορείς, σε τακτική βάση, σχετικά με την εφαρμογή των μέτρων που αναφέρονται στην παράγραφο 1. Έως τις 19 Δεκεμβρίου 2022 και στη συνέχεια ανά τριετία τα κράτη μέλη υποβάλλουν έκθεση στην Επιτροπή, σχετικά με την εφαρμογή της παραγράφου 1.

3. Τα κράτη μέλη ενθαρρύνουν τους παρόχους υπηρεσιών μέσων επικοινωνίας να αναπτύσσουν σχέδια δράσης στον τομέα της προσβασιμότητας με τη σκοπό τη συνεχή και σταδιακή αύξηση της προσβασιμότητας των υπηρεσιών τους σε άτομα

με αναπηρίες. Οποιοδήποτε τέτοιο σχέδιο δράσης κοινοποιείται στις εθνικές ρυθμιστικές αρχές ή τους φορείς.

4. Κάθε κράτος μέλος ορίζει ένα ενιαίο, εύκολα προσβάσιμο, μεταξύ άλλων από άτομα με αναπηρίες, και διαθέσιμο στο κοινό επιγραμμικό σημείο επαφής για την παροχή πληροφοριών και τη λήψη καταγγελιών σχετικά με τυχόν ζητήματα προσβασιμότητας που αναφέρονται στο παρόν άρθρο.

5. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οι πληροφορίες έκτακτης ανάγκης που διατίθενται στο κοινό μέσω υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων ενημερώσεων και ανακοινώσεων σε περιπτώσεις φυσικών καταστροφών, παρέχονται κατά τρόπο προσιτό σε άτομα με αναπηρίες.».

IV. ΟΙ ΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΡΑΔΙΟΤΗΛΕΟΡΑΣΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

20. Στα πλαίσια της εξέτασης των υπό διερεύνηση παραπόνων απέστειλα επιστολή, με ημερομηνία 19 Ιουνίου 2019, στον Πρόεδρο της ΑΡΚ, ζητώντας του να με ενημερώσει σε σχέση με τα ακόλουθα:

- i. Ποιο το τελικό αποτέλεσμα των διαβουλεύσεων της ΑΡΚ με τους τηλεοπτικούς οργανισμούς και κατά πόσο έχει επιτευχθεί συμμόρφωσή τους με τις υφιστάμενες νομοθετικές τους υποχρεώσεις;
- ii. Αν όχι, σε ποια μέτρα έχει προβεί η ΑΡΚ στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων της;
- iii. Πώς προωθείται η συμμόρφωση της Κυπριακής Δημοκρατίας με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το άρθρο 7 της Οδηγίας 2010/13/ΕΕ, όπως έχει τροποποιηθεί από την Οδηγία 2018/1808/ΕΕ;

21. Έλαβα απάντηση, με ημερομηνία 4 Ιουλίου 2019, στην οποία μου επισυνάφθηκαν αντίγραφα εσωτερικών Σημειωμάτων της Αρχής και αλληλογραφίας της με εμπλεκόμενους φορείς. Συνοπτικά, σε σχέση με τα πιο πάνω ερωτήματα, προκύπτουν από την απάντηση της Αρχής και τα όσα προσκομίστηκαν τα εξής:

- i. Οι τηλεοπτικοί οργανισμοί δεν έχουν προχωρήσει σε ουσιαστική συμμόρφωση σε σχέση με τις υποχρεώσεις τους σύμφωνα με τις πρόνοιες του περί Ραδιοφωνικών και Τηλεοπτικών Οργανισμών Νόμου του 1998 (όπως αυτός τροποποιήθηκε μεταγενέστερα). Βασικό επιχείρημα που προέβαλαν οι εμπλεκόμενοι οργανισμοί ήταν το υψηλό κόστος και η οικονομική κρίση της προηγούμενης περιόδου. Ωστόσο, όταν η ΑΡΚ ζήτησε από τους οργανισμούς να υποβάλουν συγκεκριμένα στοιχεία που να καταδεικνύουν το προβλεπόμενο κόστος για τον υποτιτλισμό του κεντρικού δελτίου ειδήσεων, καθώς επίσης και το κόστος για την πιθανότητα υποτιτλισμού δημοφιλών μυθοπλαστικών τηλεοπτικών σειρών, δεν έλαβε από τους οργανισμούς ξεκάθαρα στοιχεία.
- ii. Ως εκ τούτου, στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων της, στη συνεδρία της με αρ. 23/2019 και ημερομ. 28.6.2019 και κατόπιν λήψης νομικής συμβουλής από Νομικούς της Συμβούλους, **η Αρχή αποφάσισε όπως προχωρήσει στη διερεύνηση πιθανών παραβάσεων του άρθρου 30B του πιο πάνω Νόμου από όλους τους εμπλεκόμενους οργανισμούς, καθώς και του άρθρου 18Γ του περί Ραδιοφωνικού Ιδρύματος Κύπρου Νόμου κεφ. 300 Α** (όπως αυτός τροποποιήθηκε μεταγενέστερα) από την ημερομηνία 11.5.2019 και έπειτα. Η εν λόγω ημερομηνία αποτελεί την τελευταία προθεσμία για υποβολή εισηγήσεων και χρονοδιαγραμμάτων που δόθηκε στους τηλεοπτικούς σταθμούς με επιστολή της Αρχής 5.3.2019.

- iii. Η εν λόγω διερεύνηση βρίσκεται ήδη σε εξέλιξη και σε περίπτωση διαπίστωσης παραβάσεων, η Αρχή θα προχωρήσει στην επιβολή των ανάλογων διοικητικών κυρώσεων στους οργανισμούς.
- iv. Αναφορικά με τη συμμόρφωση της Δημοκρατίας σχετικά με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το άρθρο 7 της Οδηγίας 2018/1808/ΕΕ για τις Υπηρεσίες Οπτικοακουστικών Μέσων η Αρχή βρίσκεται στη διαδικασία ενσωμάτωσης των προνοιών της πιο πάνω Οδηγίας στο εθνικό δίκαιο.

V. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

22. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση υπολογίζεται πως διαμένουν πάνω από 50 εκατομμύρια κωφοί και βαρήκοοι πολίτες, καθώς και 30 εκατομμύρια με οπτική αναπηρία , τα οποία απολαμβάνουν ίσα δικαιώματα και ελευθερίες, όπως όλοι οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το δικαίωμα των προσώπων αυτών να συμμετέχουν και να εντάσσονται στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή της Ένωσης, αλλά και του κράτους μέλους στο οποίο διαμένουν, και να ασκούν την ελευθερία τους σε πληροφόρηση και έκφραση, είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την παροχή προσιτών και προσβάσιμων υπηρεσιών οπτικοακουστικών μέσων.

23. Για τον λόγο αυτό, η Ευρωπαϊκή Ένωση περιέλαβε σε νομοθετική πράξη δεσμευτικού περιεχόμενου, και συγκεκριμένα την Οδηγία για τις

υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων, σχετική ρύθμιση, η οποία αποσκοπεί στη συνεχή και προοδευτική διασφάλιση της προσβασιμότητας των μέσων επικοινωνίας. Λαμβανομένης, μάλιστα, υπόψη της παράλειψης αρκετών κρατών να προχωρήσουν σε αποτελεσματική εφαρμογή της σχετικής Οδηγίας, η Ευρωπαϊκή Ένωση προχώρησε σε αναθεώρησή της, καθιστώντας την ακόμη πιο αυστηρή και απαιτητική, ώστε η προστασία χωρίς διακρίσεις των δικαιωμάτων όλων των πολιτών να γίνει πραγματικότητα.

24. Η υποχρέωση για κατοχύρωση της πρόσβασης των πολιτών στα οπτικοακουστικά μέσα απορρέει, επίσης, από συνδυασμό αριθμού διατάξεων, που περιέχονται στη **Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες**, αφού θεωρείται δεδομένο πως τα οπτικοακουστικά μέσα **μπορούν να συνεισφέρουν στην πραγμάτωση όλων των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρίες, τα οποία αποσκοπούν και συντείνουν στη διασφάλιση του δικαιώματός του για ανεξάρτητη διαβίωση και ισότιμη συμμετοχή** στην πολιτική, κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ζωή.

25. Ζητούμενο είναι, ειδικότερα, η παροχή οργανωμένης πρόσβασης στο οπτικοακουστικό υλικό και υπηρεσίες που προσφέρονται στο ευρύτερο κοινό, από πάροχους τέτοιων υπηρεσιών, οι οποίοι ενεργοποιούνται είτε στον δημόσιο, είτε στον ιδιωτικό τομέα. **Τα μέσα επίτευξης της προσβασιμότητας στις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων, θα πρέπει, σύμφωνα με τη σχετική Οδηγία, να περιλαμβάνουν, χωρίς ωστόσο να πρέπει να περιορίζονται σε αυτά, νοηματική γλώσσα, υποτιτλισμό για τους κωφούς και τα άτομα με προβλήματα ακοής, εκφωνούμενους υποτίτλους και ακουστική περιγραφή.**

26. Τα υπό διερεύνηση παράπονα έχουν ως ειδικότερο αντικείμενο τη μη χρήση από τους τηλεοπτικούς σταθμούς υποτιτλισμού στις διάφορες εκπομπές ή προγράμματα που προβάλλουν. Ιδίως σε σχέση με αυτό το αίτημα, η Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Ατόμων με Προβλήματα Ακοής (EFHOH – European Federation of Hard of Hearing People) επισημαίνει⁷ ότι ο καλής ποιότητας υποτιτλισμός δεν απευθύνεται μόνο στα κωφά άτομα ή άτομα με βαρηκοΐα, αλλά μπορεί να ωφελήσει κάθε άτομο με απώλεια ακοής, όπως είναι τα ηλικιωμένα άτομα, να βελτιώσει τις ικανότητες ανάγνωσης των παιδιών, να βοηθήσει τα κωφά παιδιά να έχουν πρόσβαση στην προφορική γλώσσα, να ενισχύσει τις ικανότητες κατανόησης των προσώπων που μαθαίνουν ξένες γλώσσες ή των δίγλωσσων ατόμων και να απομακρύνει τα κοινωνικά εμπόδια. Η EFHOH σημειώνει, επίσης, ότι η ενσωμάτωση υποτιτλισμού αυξάνει το οικονομικό κόστος της συνολικής παραγωγής μόνο κατά ένα τοις εκατό, ενώ η τεχνολογία σήμερα είναι τόσο εξελιγμένη ώστε η διαδικασία να είναι πολύ απλή και γρήγορη και άρα να μη συνεπάγεται οποιοσδήποτε καθυστερήσεις ή δυσκολίες για την παραγωγή.

27. Υπό το φως του συνόλου των παραπάνω, είναι γεγονός ότι τόσο οι ιδιωτικοί τηλεοπτικοί οργανισμοί όσο ο κρατικός τηλεοπτικός σταθμός που ενέχει αυξημένη υποχρέωση, δεν έχουν προχωρήσει από το 2010 έως σήμερα σε συμμόρφωση με τη νομοθετική τους υποχρέωση για σταδιακή αύξηση των ποσοστών των προγραμμάτων τους, τουλάχιστον κατά 5% πέραν των δελτίων ειδήσεων, που θα είναι προσβάσιμα σε άτομα με οπτική ή ακουστική αναπηρία. Αφενός, η παράλειψη αυτή αποτελεί παραβίαση νομικής υποχρέωσής τους και, αφετέρου, δεν καταδεικνύει το απαιτούμενο σεβασμό στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες.

⁷ "State of subtitling access in EU", 2015 Report

28. Αρμόδια Αρχή για την παρακολούθηση της συμμόρφωσης των τηλεοπτικών οργανισμών με τη σχετική νομική υποχρέωσή τους είναι η **Αρχή Ραδιοτηλεόρασης Κύπρου (ΑΡΚ)**, η οποία κατέβαλε μεν ιδιαίτερη προσπάθεια από το 2014 κι έπειτα, ώστε να διασφαλίσει πως οι τηλεοπτικοί οργανισμοί θα προχωρούσαν στη λήψη μέτρων για την προσβασιμότητα, η μη ολοκλήρωση της διερεύνησης όμως από μέρους της για πιθανές παραβιάσεις σχετικής νομοθεσίας διαιωνίζει μια άδικη κατάσταση για τα **ΑμεΑ**.

29. Συγκεκριμένα η νομοθεσία ρητά και με σαφήνεια επιβάλλει στους τηλεοπτικούς οργανισμούς την υποχρέωση όπως, μετά από διαβουλεύσεις με την ΑΡΚ, **σε διάστημα ενός έτους από την έναρξη της ισχύος του σχετικού άρθρου να υποβάλουν χρονοδιάγραμμα που να καθορίζει συγκεκριμένους τρόπους για σταδιακή αύξηση του ποσοστού των προγραμμάτων που καθίσταται προσβάσιμο** σε άτομα με οπτική ή ακουστική αναπηρία.

Το σχετικό άρθρο **τέθηκε σε ισχύ το 2010 και ενώ έχουν μεσολαβήσει δέκα χρόνια δεν έχουν υποβληθεί από τους τηλεοπτικούς οργανισμούς σχετικά χρονοδιαγράμματα.**

30. Ως εκ τούτου υποβάλλω την Έκθεση στην ΑΡΚ με εισήγηση όπως φροντίσει να λάβει όλα τα δέοντα μέτρα για την επίσπευση της συμμόρφωσης των τηλεοπτικών σταθμών με τις σχετικές νομοθετικές διατάξεις, ούτως ώστε να τερματιστεί η παραβίαση του δικαιώματος των ΑμεΑ για ισότιμη πρόσβαση στην πληροφόρηση και σε ψυχαγωγικό υλικό, λαμβάνοντας ιδιαίτερα υπόψη την δεκαετή εκκρεμότητα.

31. Η παρούσα Έκθεση, υποβάλλεται αφενός για σκοπούς ανάδειξης του καθήκοντος που υπέχουν οι τηλεοπτικοί οργανισμοί σε σχέση με τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν τόσο από την Οδηγία για τις υπηρεσίες

οπτικοακουστικών μέσων, όσο και από τη Σύμβαση του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες, και ειδικότερα για την σημασία που έχει η πληροφόρηση στην άσκηση του δικαιώματος έκφρασης, και αφετέρου για σκοπούς ευρύτερης ευαισθητοποίησης επί του συγκεκριμένου θέματος.

Μαρία Στυλιανού-Λοττίδη

Επίτροπος Διοικήσεως και

Προστασίας Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Ως Ανεξάρτητος Μηχανισμός Προώθησης, Προστασίας
και Παρακολούθησης της Σύμβασης του ΟΗΕ
για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία